

D I R A N A Z

SİNOP HALKEVİNİN AYLIK DERGİSİ

YIL : II

SAYI : 18

İdare yeri : Sinop Halkevi

Temmuz 1937

İçindekiler

Sinop Köylüsü	M. Tekinalp
Anadoludan geçen kadim Transit yolları	Dr. Galip Üstün
Karadeniz'e (Şiir)	Cemil Solakoglu
Orman kanunu ve köylerimiz	Şevket
Köy ve köylüler arasında	F. Dikmen
Sun'i tohumlama	Cemal Yüksel
Deniz... ..	Ş. Sami Kubilây
Koşma	F. Dikmen
Kısa haberler	***

Derginin sahibi: Sinop Halkevi İdare heyeti

Yazı işleri Müdürü: Cemal Yüksel

(Basıldığı yer: Sinop İl basımevi)

OSMAN FETİT SAĞLAMIN
TÜRK TARİH KURUMU
ARMAGANIDIR

DIRANAZ

Ayda bir çıkar, Sinop Halkevi kültür dergisidir.

YIL : II

SAYI : 18

İdare yeri : Sinop Halkevi

Temmuz 1937

Köylünün Kalkınmasında

Sinop Köylüsü

M. Tekinalp

Devletin bu önemli işe verdiği değeri Devlet teşkilâtının bağlı olduğu yüksek makamların ilgilerinden ve bunu kovalayış yollarından anlıyoruz. Bunun ne yerinde bir iş olduğunu atî için bize neler vadettiğini sezmekle istikbal hakkındaki düşüncelerimiz genişliyor, hayallerimizde kurulan müreffeh Türkiye'yi görür gibi oluyoruz.

Artık bunun ne yerinde bir iş olduğunu içimizde anlamayan hedefi tayin etmeyen kimse kalmadığını zan ediyoruz.

Köy birliklerinin yapılması bu merkezlerde köy okullarının yatılı beş sınıfa çıkarılması, köylerin sağlık işlerinin düzenlenmesi, köy yollarının istifade edilir şekle sokulması, köylerin telefonla bağlanması, istihsal kooperatiflerinin kurulmasını hep bu güzel işlerin teferruatı arasında görerek köylüye kollektif bir çalışma yolu düzeninin vermek istendiğini anlıyoruz.

Köylünün kalkınmasına, canlanmasına refahına varan bu yolları buna hazırlanan projeleri görürken bizim

buna katılacak çalışmalarımızın olup olmayacağını düşünür; Sinop köylüsünün bu günkü ekonomik vaziyeti üzerinde duruyoruz.

Bu gün bu satırlarla bu durumun sakatlığı üzerinde bütün çıplaklığı ile durmayı faydalı buluyorum. Bu ekonomik hastalığın teşhisini koymağa ve sonrada buna çare aramağa koyulacağız.

Köylü kelimesinin bizde anlamı eken, biçen, istihsal eden muhtelif ürününü pazara getirip satan bir istihsaleci değilmi?

Soruyorum bu köylünün malını alıp satan komisyoncular, tüccarlar şehrimizin neresindedir?

Bu güzel limanda köylü malını memleket dışarısına çıkaran vesait görüyor musunuz? Bugünlerde İnhi-sar idaresile memleket çarşısında gördüğünüz, hareket yegâne mahsulünü satılığa getiren köylü ve tütünüdür. Bu kesafeti daha hangi mevsimlerde görür ve bu hummalı didinmeyi başka zamanlarda gördüğünüzü hatırlar

mısınız? Hayır değil mi? Beş bin kişinin günlük ihtiyaçlarını yapmak bir istihsal işi değildir. Hepimiz istihsalin müradifi olan kelimelerin refah ve onunde paraya dayandığını biliyoruz. Madamki bunları görmüyoruz. O halde müstahsil değiliz. Refah tek mahsulle olamaz. Tek mahsulün arkasında açlık, ızdırıp, sefalet vardır. Biz o kanaatçiyiz ki devletin başarmak istediği köylünün kalkınmasının bizim çevremizde en mes'ut hedefi köylüye çeşitli para eder, mahsulleri bulmak, vermek, onlara ekim yollarını, iyi yetiştirme usullerini göstermek, aramak ve bulmaktır.

Çevremizin en büyük derdi köylüyü tek mahsulün esaretinden kurtarmak, tabiatın esiri olmaktan ziyade onu bize hadim kılmak ve ondan azami istifadeyi yapmak, devlet merkezimizin köy kalkınması işinde aldığı isabetli tedbirleri kolaylaştır-

mak, onun adımlarına adımlarımızı uydurmak, köylünün biran evvel kalkınmasına yardım etmek. İşte bu işler öyle mahallidir ki merkezden verilecek direktiflere uygun, yerinde hamlelerle hal çareleri bilmek gerektir.

Bunu kim mi yapacak diye soruyorsunuz? Sinopla her alâkah, bu işlerle ödevli herkes bunu yapacak, düşünecek, söyleyecek. Yalnız atılacak adımların doğru, hedefli, isabetli olması kâfi. Düşünülmek üzere iklimine uygun araziye müsait sistemleştirilmiş modernize edilmiş bir ziraat seferberliği yapmak. Bilerek ve anlıyarak köylüye para veren muhtelif cins ürün yetiştirmeyi göstermek ve küçük sanayii ziraiyeyi yayarak en kısa zamanda refah getirecek bir hamle yapmak mecburiyetindeyiz. Aksi takdirde bugünkü vaziyetin devamı fakru zaruretin temadisi demektir. Düşünelim, karar verelim ve yapalım.

Anadoludan geçen kadim Transit yolları^[1]

Sinob Saylavı
Dr. Galip Üstün

Yakın Şark memleketlerinde ticaret ve nakliyeciliğin diğer iktisadî faaliyetlere, faik bir mevkii vardır. Bu memleketler Hindüçünün kıymetli mallarını Akdeniz ve Avrupaya; buna mukabil garbın masnuatını şarka nakil etmek gibi bir transit vazifesile mükelleftir. Coğrafi vaziyetin icab ettirdiği bu vazifeyi hüsnü-ifa ettiği müddetçe yakın Şark refah ve umrana nail olmuş, aksi takdirde fakr ve sefalet hüküm sürmüştür. Denebilir ki bütün garbî Asya memleketlerinin tarihi bu sahadan geçen umumî yollar etrafında cereyan etmiştir. Bu sebeple zaman zaman güzergâh değiştiren ara sıra deniz ve kara yolları mücadelesinde mağlup düşen Şark ticaret yolları iktisat tarihinin pek meraklı bir bahsini teşkil eder.

Türkiye mücavir bulunduğu Mısır, Suriye, Irak, İran, Kafkasya, cenubî Rusya ve Balkan yarım adası gibi medeniyetleri ve mahsulleri başka başka memleketler arasında bir iltisak sahası olmakla beraber garbi Asyanın tarihî vazifesine de iştiraktan geri kalmamış, kıt'alar aşan cihan yollarına da güzergâh olmuştur.

Bu yolların türkiyeden geçen kısımları, tarihî safahat ile beraber mü-talea edilecek ollursa memleketimizde yol meselesinin mevzii ehemmiyetin fevkine çıkarak daha umumî bir ma-

hiyet arz ettiği görülür. Memleketimizden geçen ticaret yollarının kurunu kadimedenberi geçirdiği safahatta ülkemizin coğrafi vaziyetindeki hususiyetin pek büyük te'siri vardır.

Karadenizle Akdeniz arasında büyük bir yarım ada halinde garba doğru uzanan cihan yollarını celbeden bir vaziyete malik olmakla beraber Türkiye erazisinde münakalâtı güçleştiren bazı cihetlerde vardır. Bir kerre memleketin büyük bir kısmının Yarım ada olması deniz ve kara yolları arasındaki rekabet ve mücadeleyi had bir şekle sokmaktadır. Umumiyetle yarım adaların cihan münakalâtına iştirakları az olur. Daha ziyade karaya bitiştiği sahalar bu hususta haizi ehemmiyettir. Fakat Anadolunun Asya ve Avrupadaki ekseri yarım adaları gibi şimalden cenube doğru değil bil'akis Şark - Garp istikametinde imdat etmesi, daha ziyade bir şehre benziyen bogazlar vasıtasile Balkan yarım adası ile ittisal halinde bulunması, şarkı karibin münakalâtına en müsait sahillerinin Garbî Anadolu da olması ülkemizi cihan yolları güzergâhı haricinde kalmasına meydan bırakmamaktadır. Fakat arazinin büyük bir kısmında ıssız

(1) Türk yurdu No. 28, 1927 Nisan tarihli nushasında 360 inci sahifede İstanbul Darülfünunü mevzii coğrafiya muallimi bay Hamit Hüsnünün makalesinden alınmıştır.

bozkırların imtidadı, büyük silsilelerin, ehemmiyetli arızaların mevcudiyeti münakalâtı biraz güçleştirmektedir. Hattâ bu sebepten dolayı Anadolu'dan geçen büyük caddeler üzerinde tarihin her devrinde hususî bazı tesisata, hanlar ve kârvansaraylar inşasına lüzum görülmüştür.

Mamafih asrî nakıl vasıtaları, sür'atları sayesinde, bu tabii müşkülâtın tesirini de azaltmaktadır. Kurûnu kadimede, Mısır ve Babil derecesinde muazzam bir medeniyet vucude getirdikleri son zamanlarda anlaşılan (Hititler) devrinde Anadolu'nun muntazam bir yol şebekesine malik olduğu şüphesizdir.

O zamana kadar Babil ve Fenike ülkelerinden yani Irak ve Suriyeden geçen umumî yolların faâliyeti kısmen şimale intikal ederek Asur ve Hitit diyarından geçmeğe başladığına, Lidyalıların, hatt garbî Anadolu sahillerindeki Yunan kadim şehirlerinin bu sayede inkişaf etmiş olduğuna dair bir çok tarihî deliller mevcuttur.

Fakat Miladdan yirmi asır yani zamanımızdan dört bin sene evvel bütün Anadolu'ya sahip olan Hititlerin vucude getirdiği yollar ve caddeler hakkında henüz etraflı malûmata malik değiliz.

Güzergâhı bir dereceye kadar bilinen en eski yollar Asûriler ve İraniler devrine aittir. Irakı Kara denize rapt eden (Nineve - Sinop) yolu ile cenubî İran Adalar denizine vasleden (Sosa - Saros) caddesi şimdiye kadar malum olan en kadim transit yoludur.

Kayserinin şimali şarkisinde (Gültepe) mevkiinde ahiren yapılan hafri-

yat Babil ve Asûriler tarihine aid mühim vesikalar meydana çıkmasına sebep oldu.

Milâddan iki bin sene evvel Babillilerin, henüz nüfuzları altında bulunan Asûrilerin vesatetile, yukarı Die'e üzerinden Anadolu içerilerine sokulan ve Kızıl ırmak havzası tariki'e Kara denize muntelâ o'an bir mahreçleri olduğu anlaşıldı.

Bilâhere Ninova hükümdarlarının en mühim ticaret yolunu teşkil eden bu cadde'nin güzergâhını kat'î sûrette tayin ka bil değilse de yokarı Die'e vadisini takiben Malatyaya burada anti Toroslara aşup Kayseri oivarından geçerek Hititlerin payitahtı olan Yozgadın şimalindeki (Hati) şehrine ve oradan (Sinop'a) vasıl o'dugu zan edilmektedir.

Eski Yunan coğrafyacılarının Yeşil ırmak ile Kızıl ırmak mansapları arasındaki sahe ile Sinoba kadar olan sahil muntakasına (Asûriye) demelerinin sebep ve hikmeti bu muntakanın Asûrî caddesinin mebd'e veya muntehası olmasıdır.

Kadim devirlerde Kara denizin bu kısmında en büyük mahreç Samsun olmayıp (Sinop) olduğu görülür.

İstarabon zamanında Sinop büyük bir maziye malik bir şehir olarak tanınıyordu.

Sinoba esatirî bir kıymet bahş eden bu eski şa'saânın sırrını ekseri müellifler bu şehrin şark mahsûlatını Yunan şehirlerine nakleden kervan yolunun münteshası olmasında bulur. Bütün bu malûmat kurunu kadimenin ilk devrelerinde Basra körfezi ile Kara deniz arasında mühim bir transit yolu-

nun asırlarca müddet işlemiş olduğunu göstermektedir.

Kurûnu kadimenin Anadolu'yu kat eden en meşhur yolu cenubî İrandan garbî Anadolu'ya, yani (Sosa) dan Sarookaa ve (Efesos)a kadar imtidad eden ve (Hükümdar caddesi) ünvanını taşıyan yoldur.

İranı kadimin Anadolu'yu istilâsı esnasında faâliyeti artan bu (Şehrah) onların bir eseri ad edilirse de bazı müverrihlerin pek güzel izah ettikleri üzere yol daha eski devirlere aittir.

Zaten böyle bir cadde vucude getirmeğe İranilerin ne vakıtları ve ne de kudretleri müsaitti. Onlar evvelce mevcut yollardan istifade ettiler. Bu sebeple (Hükümdar caddesi) ni İranilerin bir eseri olmaktan ziyade Hititlerin, Asûrilerin, Lidyalıların ve daha diğer kavimlerin mahsûlü mesaisi olarak tanımamız icap eder.

Hükümdar caddesinin güzergâhı hakkında (Herudut) malûmat vermektedir. Çok emniyetli ve meskûn yerlerden geçen bu şehrah üzerinde muntazam menziller ve misafirhaneler, eyalet hudutları küprü başlarında içinde muhafızlar bulunan kaleler ve istihkâmlar; bir menzilde hükümdarın emirlerini tebliğ ve impratorluğun postalarını sevk eden sürücüler bulunmuş. Evvela Lidiya ve Firikya erazisi kat edilerek Kızıl ırmak üzerindeki köprülerden geçilir, sonra Kapadokyadan ve antiToroslardaki bogazlardan mürur ile Fırat sahillerine vasıl olunur.

Gemilerle Fıratın öbür tarafına geçilip bir müddet (Ermeniye) şarkî Anadolu erazisine gedildikten sonra «Ma-

tyana» ya yani büyük ve küçük (Zap) ve (Diyale) havzalarına dahil olup buradaki her üç nehirden geçerek üzerinde «Susa» şehri kâin olan (Kerha) nehrine varılmış, o zamanın vesaitine göre bütün yol (111) gün devam edermiş, fakat posta tatarlarının bu yolu yedi günde kat ettikleri rivayet edilmektedir.

(Heroddote) in pek umumî bir şekilde tarif ettiği bu caddenin hakikî güzergâhını tayin için Anadolu'nun tarihî coğrafyasına dair mühim, kıymetli bir eserin müellifi olan «M. Ramsay» pek çok çalışmıştır. Tesadüf ettiği bazı eserlere istinaden caddenin güzergâhını kısmen tesbite muvaffak olmuştur.

Mamafih son zamanlarda Anadolu'nun tarihi kadimine, bilhassa Hitit devrine ait tetkikat (Ramzay) in mutalaâtını tadil ve ikmal edecek derecede ilerilemiştir. Biz yeni keşifleri de nazarı itibara alarak cadde güzergâhını şimdilik bu suretle kabul edebiliriz:

Adalar denizi sahilinde «Efesos» (Kuş adasının şarkında Selçuk) dan başlıyan yol (Beş oluk dağı ile Mahmud dağı arasında) Kara bel geçidini kat ederek «Saros» (Salihlinin garbinde) şehrine vasıl olur. Buradan itibaren Gediz vadisinden pek uzaklaşmıyarak Şarka doğru gider; İlk merhale mukaddes bir şehir olan «Sanala» (Kulanın şimalinde) dir. Sonra dağlık bir eraziye kat'ederek Uşşak ovasına dahil olur.

Buradan sonra «İslam köy» ü yakınından geçerek Hamam suyunu takiben mezkûr suyun nebean ettiği tepeye tırmanır.

(Devamı gelecek sayıda)

KARADENİZ'e

— ATA'ya Armağan —

Bindokuzyüz - on dokuz - baharında karalar
Bağladığın günlerde ; nasıl selâmladınsa onu,
Minnetlerle şimdi de döşe «Ata yolu» nu,
Çünkü geçti, karalar bağladığın yaralar !..

* *

Sen ki hazin bir yılın yas getiren gününe,
Milletinle şahlanıp, mezar yaptın engini;
Karadeniz ! tarihin değiştirdin rengini,
Büyük Türkün dalarak o ebedî ününe !

* *

Dalgaların cünbüşü soruyorken yakarı;
Çatıg çehren neş'eden sarhoş bugün coşuyor,
Yükselen her köpükten bin temenni koşuyor,
Sanki beyaz mendiller uğurluyor Atanı !..

12 / 6 / 937

Cemil Solakağlu

Orman kanunu ve köylerimiz

Sinop orman direktörü

Şevket

Geçen asırlarda büyük ve zengin ormanlara malik olan yurdumuz şimdi ormanca çok fakırleşmiştir. Ormanların bir memleket için ne kadar lüzumlu ve faydalı olduğunu geçen nüshamızda yazmışdık... Bunun için ormanlarımızın korunmasına ve üretilmesine çalışmak hepimize aid ulusal bir borçdur.

Uzun zamandanberi büyük emeklerle hazırlanmış olan yeni orman kanunu geçen aydan itibaren tatbika başlanmıştır. Ormanlarımızı ve ormancılığımızı parlak ufuklar açan yeni kanun memleketimizin ve halkımızın ihtiyaçlarına çok uygundur. Bilhassa köylerimizin en küçük ihtiyaçlarını bile ihmal etmemiştir. Şimdi bunları ayrı ayrı tetkik edelim.

1 — Köylerin Cami, Mektep ve köprülerini yapmak için lüzumu olan ağaçlar parasız verilecektir.

2 — Sel, yangın ve zelzele gibi felakete uğramış köylülerden ihtiyaçları tahakkuk edenlere parasız ağaç verilecektir.

3 — Orman içinde veya ormana beş kilometre (yani bir saat) mesafede olan köylülere zati ihtiyaçları için dörtte bir tarife bedelile ormandan kerestelik ve mahrukathk ağaç verilecektir. Bu köylülerden kereste ve mahrukata yapan ve kendi vasıtaları ile iç pazarlarda satmakla geçinenlere küçük artırmalarla ormandan ağaç verilecektir.

Bu küçük artırmalara bu köyler ahalisinden başkası giremez.

4 — Orman içinde ormana beş kilometre mesafede olmayan diğer

köyler ahalisine de zati ihtiyaçları için tarife bedelile ormandan kerestelik ve mahrukathk ağaç verilecektir. İhtiyacını fazla gösterenler hakkında ayrıca takibat yapılacağından buna meydan vermemek gerektir.

Köylünün zati ihtiyacı için verilen kereste ve mahrukatin başkasına verilmesi yasaktır.

5 — Kendi arazileri içinde yetiştirilen ormanlardan yirmi sene vergi alınmayacaktır.

Sahipsiz ve boş erazide orman yetiştirmek isteyenlere izin verileceği gibi beş sene sonrada kendisine temlik olunacaktır.

6 — Ormanlarımızı en çok mahv eden yangınlardır. Ormanda yangın gören ve haber alanlar hemen hükûmete veya Jandama karakoluna veya köy mühtarına en çabuk vasıta ile bildirecek ve yangın küçük ise derhal söndüreceklerdir.

Köylüler Jandarma ve orman memurlarının gelmesini beklemeden orman yangınlarını derhal söndürmeğe mecburdur.

7 — Orman suçlarına ait cezalarda değişmiştir. Bekçi yangın ve kaçakçılık ve sair suçları için şiddetli cezalar vardır. Meselâ kaçak odun ve saire getirenlerin odunları, arabası, öküzleri müsadere edileceği gibi kendisine de ayrıca hapis ve para cezası verilecektir.

8 — Bazı kimselerin şahsi maksatlarla uydurdukları (bundan sonra ormandan kimseye ağaç verilmeyecek, herkes maden kömürü yakacak... gibi) sözlerle inanmamak ve orman işleri için orman dairelerine müracaat etmek lazımdır,

Köy ve köylüler arasında

Yurt gezilerinden

F. Dikmen

Geçen mayıs içinde bir gündü Sinoba yakın köylerden bazılarına şöyle bir gezintiye çıkmıştık. Ergemiz; hem baharla yazın kucaklaştığı şu latif mevsimin arıg havasından asıg- lanmak, hemde özel incelemeler yapılarak, bazı konular üzerinde bilgi edinmekdi. Kimisi ekilmiş, kimisi henüz sürülmek ve ekilmek üzere bulunan tarlaları gelinciklerin, papatyaların süslediği yolları geçerek Merdoğlu köyüne vardık. Orada kendi haline temiz, sessiz geçinen, kavgasız, gürültüsüz yaşayan orta halli bir reberin konuğu olduk. sevinerek ağırladı aşılar çıkardı, oturduk, yedik. Köyün işsiz, bahçen kuşsuz, ocağın aşız kalmasını dedik. Köylü arkadaşlarla tanıştık, görüştük, köy işleri ile ilgili konuşmalar yaptık. Anlamak istedikleri, bizimde bilüp anlatabileceğimiz şeyleri kendilerine anlatmağa çalıştık; eh biz cahiliz, nede olsa aklımız böyle işlere ermez, yetmez, doğru söyleyirsiniz dediler. Karşılara doğru bakdıkça göz ve gönül ferahlık, haz duyuyordu, ne gökçek göreylerle karşılaşıyorduk.

Deniz kıyısından başlayan düzlüğün başında sıra ile içeriye doğru şu köyler vardı; Karaca kese, Kürtün kö-

yü ve Çobanlar, Müsunlu, Bektaşağa köyleri bir şerit gibi, tatlı meyilli ağaçlıkların, yeşil ormanların eteklerinde beşer, onar evleri ile dizilmişlerdi. Önlerinde şimalden cenuba doğru uzayan ve halk arasında (Gavur ovası) adı ile anılan ova, göz okşayan düzlük ve uzayışla (Karasu) ovası adını aldığı sonlara doğru görülüyordu. Ortasından da karasu çayı henüz suların azlığından, ince kıvrıntılarla denize doğru ovayı ikiye bölüyordu. Ovanın yüzü henüz boş idi, çünkü mısır ürümüne uygun yerler olmasıyla yeni sürülüyor, hazırlanıyordu.

Biraz dik ve sırt yerler daha çok buğdaya elverişli bulunuyor. Arada tütün dikilen yerlerde olup eskisi toplanmış, kırılmış, denk yapılarak piyasaya sürülmek üzere Sinopdaki anbarlara nakledilmişti. Yenisi içinde hazırlık vardı. Böylece gezüp gördüğümüz köylerin ürümlü, verimli oluşlarından haz duyarak bu yerlere olan ilgi ve sevgilerimiz bir kat daha çoğalmış oldu.

Merdoğlu köyünün ve ileride kılçıklı köyünü bu ovaya bakan sırtlarından karşıda basit köy evlerinin bu yerlere karşı sanki bir bağ içinde ki köşk durumu ile ovaya bakan pencerelerinin,

sabahın ilk aydınlığı parlayup göz kırpmaları ve bu tan vaktinin böyle yerlerde görülen ve güneş yükseldikçe kaybolan hafif sisleri arasından, sarındığı tülleri omuzundan ağır, ağır endiren bir dilber edasiyle gözükmesi insanda bu yerlere karşı özlü ve özge sevgiler uyandırıyor

Pek yakınları sık ormanlarla çevrili olması ile de bir kat daha değer ve önem kazanan Sinobun bu yan ve yöresi halkından (Çobanlar) diye anılan reberlerle de görüşüp üç beş gün sonra (yaylaya) çıkmak üzere hazırlanıklarını öğrendik. Bu vesile ile kendilerinden, bulundukları köyün su, hava ekim ve geçimi hakkında bilgiler topladık, ki bu konu bizi çok ilgilendirdi. Kendileri ile böyle yakından görüşüp, konuşmuş olmamız sevinci ile anlatabildikleri kadar mem-

nuniyet gösterdiler. İçlerinde görmüş, gezmiş harplere girüp ünlü savaşların angılarını henüz unutmamış erlere rasladık, dinledik. Bu yolda notlar tutup okuduk; ah bayım daha neler var ama birden toparlayamıyorum diye kahramanlık destanlarının bin bir safhasına işaret etmiş oluyorlardı.

Büyük babaları tâ Çarşambadan buralara göç etmiş köylüler ile de konuşup bu göçün sebeplerini anlamak istedik. Bizi kâfi derecede sevindiren ve gez ligimiz, konuştuğumuz saatlerde çok içli ilgi gösteren bu arkadaşlarla vedalaşarak onlar köylerine bizde kentimiz döndük.

İleriki yazılarım zda da bu notları ve kendilerinden aldığımız o şanlı savat hatıralarını ve yine yaylaya çıkış, oradaki meşguliyetlerini sayın okurlara şuracıkta sunmuş olacağız.

Baytarlığın Ekonomik Sahada Faydalı Çalışmalarından Sun'i Tohumlama

Cemal Yüksel

Bursa Merinos fabrikası kurulurken fabrikanın ihtiyacı olan merinos yünü de memleketimiz içerisinde edinmek zorağı karşısında bulunuyoruz. Bunun için de memleketimizde merinos koyun ırkını biran evvel üretmek ve fabrikanın ihtiyaçlarını karşılamak mecburiyetindeyiz.

Merinos koyunları yetiştirme plânının başarılmasında ; sun'i tohumlamanın memleketimizde tatbika başlanıldığı birkaç senedenberi koyunculuk yönünden çok verimli sonuçlar elde edilmiştir.

Sun'i tohumlama ilk defa olarak 928 yılında Sovyet Rusyada tatbika başlanılmıştır.

Memleketimizde ise 1932 yılında Ankara Gazi Orman Çiftliğinin Aydos yaylasında Kargül koçlarından 205 kıvırcık koyun aşılanmıştır. 1933 de aynı yerde 1777 ve 1934 de ise 3040 baş koyun Kargül koçlarından sun'i tohumlama usulile aşılanmıştır. 935 yılında tohumlanan koyun sayısı 4855 başa çıkmıştır.

936 senesinde ise Bursa Merinos yetiştirme müfettişliği mıntakasinda on

sekiz merinos koçile on altı bin kıvırcık koyununa sun'i tohumlama yapılmış ve bu suretle de on dört bin merinos kuzusu alınmıştır. Bu sene Almanyadan getirtilen 250 baş merinos koçile de Bursa ve Balıkesir mıntakasinda bulunan iki yüz elli bin kıvırcık koyununa sun'i tohumlama yapılacaktır. Sun'i tohumlamanın faydalarına gelince : 1 — Bir koç serbest olarak bir sürüye bırakılacak olursa bir koyundan diğer koyuna serbestçe aşarak hastalık geçirebilir. Sun'i tohumlama ise bunun önüne geçmektedir.

2 — Serbest koç katımında sürüde ilk koça gelen koyunları bir kaç defa aşarak çabuk yıpranır ve koç katımı sonuna doğru da koç yorulacağından böyle sürülerde kısırılık fazla olur. Sun'i tohumlama gerek koçların yıpranma ve yorulmasının ve gerekse sürüdeki koyunların kısırlığının da önüne geçmektedir.

3 — Kıymetli damızlık koçlar serbest olarak sürülerek katılacak olursa yerli koyunların bakım şartları altında yaşamak mecburiyetinde kalacakların-

dan çabuk hastalanır ve ölürlere sun'i tohumlamada koçlar daima ayrı ve hususî olarak bakıldığından hastalık ve ölüm korkusu da azdır.

4 — Serbest koç katımında bir koç otuz baş koyuna ve elde çiftleştirilmede ise altmış, seksen koyuna aşabilir. Sun'i tohumlamada koçlar elde çiftleştirildiğinden bir aşma mevsiminde damızlık merinos koçuna yetmiş, seksen aşım yaptırılabilir. Binaenaleyh bir aşmada koçtan alınan sperma iki üç misli mahlûl ilâve edilerek en çok 36 vasatî olarak ta 15 koyuna aşılanabilir. Bir aşma mevs-

minde yetmiş aşım yaptırılan bir koça binden fazla koyun aşılacak kabil oluyor ki bu suretle de sun'i tohumlamanın ekonomik faydaları meydana çıkmış oluyor.

Bugün Bursa, Balıkesir havalisinde kıvırcık koçlarını merinoslaştırmak için yapılan sun'i tohumlama çok iyi sonuçlar verdiğiinden bu havalide koyunları üç dört sene içerisinde kâmil merinosa dönmüş olacak ve bu suretle de merinos fabrikası; kendisine lâzım olan yünü yakın bir zamanda memleketimiz içinden edinmesi de kabil olacaktır.

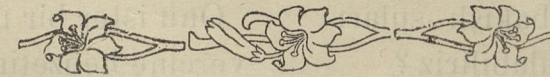
KURUN

Gazetesi

100 Para

KURUN — eski adı VAKIT sayısını 100 paraya indirdi. Bununla

beraber, arkadaşımız eski büyük hacmini muhafaza etmektedir. Her satıcıdan bu fiyatla alınabileceği gibi aylığı 100, üç aylığı 275, altı aylığı 500 ve yıllık 950 kuruşa da abone yazılır. İstanbul gazetesi okuyanlara tavsiye ederiz.

DENİZ...

Nesir

Tabiatın üç toblosu içinde onun kadar ruhlarımıza sinen, içimizi aydınlatan, gönlümüzü ferahlatan bir varlığın eşini ben tanımıyorum.

Deniz, hiç şüphe yok ki her asırda ve her zaman itibarını, güzelliğini, ruha karşı olan sevgisini, ince hitabını muhafaza etmiş, centilmen olduğu kadar rindmeşrepliğiyle de şöhret bulmuş bir varlıktır.

Ben denizi çok severim. Çünkü o, realitenin rehberi değil, hakikatin kendisi, ta anasıdır. Denizde ne ararsın ki bulamazsın? Koyu yeşil, yeşil, mavi, açık mavi, mor v. s. gibi hayatta sevdiğimiz ışıklık renklerin örneklerini hep denizden almıyor muyuz? Kışın boralarını, kıyametlerini, kasırgalarını, denizden başka nerede daha iyi seyrederek tecessüm ettirebiliriz?

Yaz günlerine mahsus nazlı, durgun, baygın, mahmur bakışlı suları denizden başka nerde bulabiliriz?

Gümüş mehtapların lacivert sularında, tatlı köylarda yarattığı derin, manalı, pırıl pırıl yanan altın akislerini tabiatın hangi tablosu bize verebilir? Rüzgârında, çağlayışında, esişinde, fildişini andıran sahillerde yaptığı o iltimali raşelerindeki ilâhî uğultulu

Ş. Sami Kubilây

seslerin bestesini bize kim terennüm ededilir?

Düşününüz bir kere.. Bir yaz günü.. Güneşin tatlı sıcaklığı altında gevrek esneyişlerle, altın kumlara gömülüyorsunuz. Her azanız hayattan ve yaşamaktan memnun.. Vücudunuzun her zerresi, sanki sizinle konuşuyor. Mafsallarınızın tatlı kütürdeyişleri içinde sıcak kumlara uzanıyorsunuz.. yastığınız, yatağınız, yorganınız ve her şeyiniz KUM..

Ayaklarınızı, sevimli ve şuh şırıltılarla okşayıp öpen, diz kapaklarınıza kadar tatlı ve nüvazişkâr raşelerle uzanıp çekilen, kıvrak sevimli sürprizlerle benliğinizin ta derinliklerinde, iliklerinize kadar işliyen, yeşil suların şu varlığına tabiatın hangi şeyi kaim olur, bilmem? Bir yelkenlinin ufuktaki süzülüşüne hiç doyum olur mu?

Onu ister bir martıya, ister bir güvercine benzetiniz mutlak ve illâ o, hiç bir şeye benzemediğini bize, duruşile, süzülüşile söyler. Gene biz onu bir şeylere benzetmeğe çabalarız? Taklit ha.. O, hiç taklit edilebilir mi? Yelkenli volta vurarak işte yavaş yavaş size yaklaşıyor. Çelik bakışlı, demir bilekli, mert yürekli Türk

çocukları hep bir ağızdan şen türkülerini söylüyorlar ve şiirlerini ve ihtisastlarını sulara ve sahil'ere karşı inşat ediyorlar..

Ben onlara tabiatın çocukları, denizin sevgili ve şen evlâtları diyorum. Kulağımıza dolgun ve olgun şiirlerin tannan akisleri çarpıyor, ve biz bu doyulmaz musikinin ahengi karşısında kendimizden geçiyoruz.

Sesler çok yaklaştı, mısraları birer birer, kelimeleri teker teker alıyoruz: Evet Enis Behic'in "Miras,"ından bize miras kalan "Gemiceiler,"i okuyorlar.

Biz dalgalar, fırtınalar kahramanı yiğitleriz.

Ufuklardan ufuklara haber sorar, gezeriz

Güneşlerde uyuklayan yamaçları,

Kalbi durgun tarlaları bıraktık.

Gölge veren ağaçları

Seviyoruz biz artık.

Sevgilimiz,

Ey deniz.

İşte biz:

Nihayetsiz

Mavilikler yolcusu.

Ruhumuzun kardeşidir

Güneşlerde parlayan bu yeşil su.

Bayrağımız yeşil sular ateşidir.

Biz bayrağın fedaisi sayısı Türk genciği

Biz hilâle şan arıyan korku bilmez gemiciyiz.

Diye haykıran şen çocukların demir seslerle mestolursunuz.

Yazın bundan mahrum olanlar hep denizi ararlar, ve akın akın sahillere inerler. Yeşil sevimli sular.. Bu sıcaklarda rüzgârlarımız bizlere bir hayat, sularınız bir şifa, göreyiniz eşsiz birer tablo, kumlarınız birer kaplıca kadar deva membaıdır.

Güzel ve şirin SİNOP;

İşte sen, üç tarafın bu lacivert ipek şaldan dokunmuş suların yumuşak ve tatlı hissettirici içinde, sabahlara kadar menekşe yıldızlarla, akşamlara kadar da altın güneşle öpüşerek bize ninnilerden örülmüş bestelerini okuyorsun. Biz şifayı, sağlığı sende buluyoruz. Şen ve mesut deniz..

Sayın İlbayımız ve Parti Başkanımız

S. Yurdakula saygılarımla

— Armağan —

Ben bir aşkın ateşile yanmışım
Sanmam beni ince bele aşıkım !
Ben kutsal bir aşkla dolup kanmışım
Gökçek (Sinop) gökçek İl'e aşıkım.

Hoş denizle çevrik yan, ön, ardı var
Su, havası.... gökçek öyle yurdu var
Şu gönlümün bir aşk ile derdi var
Dört mevsimde açan güle aşıkım !

Aşık gönlüm akar çayır, çimene
Başım alup gezer isem kime ne?
Bu sevgimi değişmem Hind, Yemen'e
Kıvrak, gürbüz o çam, dala aşıkım !

Şu (Sinop) un dağı, beli, çay'ı var
Gök'de yüzbin yıldız, güzel ay'ı var
Konuk olsam güzel köyü, bay'ı var
Çeşit ürün, kaymak, bala aşıkım !

Yurdu korur Türk yiğiti seylu er
Sen az sevsen, o seni pek çok sever
İyilik etsen hiç unutmaz pek över
Konuştuğu ben öz dile aşıkım !

Tanrısel bir aşkla dolu er bizde
Özlü, yeni kalkınma var dağ, düzde
(Türk) ün özel, şen sesleri var sazda
Kutlu ülkü, aydın yola aşıkım !

Başbuğ bilir, buyruk tanır erlerdir.
Ata'dan (Türk oğuz) denir erlerdir
Yurd sevgisi herdem yanar erlerdir
Dağ, denizle, sandal, sala aşıkım !

F. Dikmen

Koşma

Güzel, yeşil dağ, ova, kır, düz gerek
Karlı yamaç,, çağlar dere, yaz gerek
Bize yurdu seven oğul, kız gerek
Sanılmasın boya pula aşıkım !

Ödevime her can, candan özensin
Sessiz yurdum iş evile bezensin
Bolluk varlık olsun hem halk kazansın
Yardım eden cana, kula aşıkım !

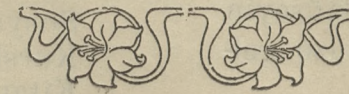
Elden gelen ne ise biz sunarız
Güzel (Sinop) şen ol diye yanarız
Kimse bilmez ta içerden kanarım
O doğacak güne, yıla aşıkım !

Kaldımı ya (Türk) e artık saldıran
Bir (Ata Türk: Yalvaç) bizi kaldıran
Çok yeni bir yaşayışı bildiren
O ağıza, dile, kola aşıkım !

Yeni san'at, endüstri nice eşya.. hem kâğıt
Cahillere dedim: bunda varsa şüphen, sil, dağıt
İş meydana, gerekirmi bunda size hiç öğüt ?
Yerli kumaş, iplik... şal'a aşıkım !

Yazsam bitmez nice güzel halinden
Şifa akar çamlı yurdun belinden
Vazgeçilmez tek taşından, dalından
Bahar, yaz'da çağlar... sele aşıkım !

Şu öz yurdun aşkı beni yakmıştır
Bil, gönlümü nice derde sokmuştur
(Sinop) için (Emirik) yaş dökmüştür
Ben bu yurda... güzel İl'e aşıkım !

Kısa Habrler

Vali ve Parti Başkanımız Bay Süreyya Yurdakul'un Çorum Valiliğine tahvil edileceğini teessürle haber aldık. Vilâyetimizle bulunduğu ve parti işlerini tedvire başladıkları zamandan beri parti ve halkevimiz işlerinde gösterdikleri alâka ve başarıyla her zaman şükranla anılacaktır.

Muhitimizde yarattıkları mahviyet-kârane çalışma sistemleriyle halkımızda yaptığı sempatiyi yeni ödevinde de yaratacaklarına emin olduğumuz sayın başkanımıza başarılar dileriz.

§ Evimizin yapmakta olduğu mu-tat aile toplantısının sonuncusu yapılmış, yaz mevsiminin girmesi münasebetile bu toplantılara son verilmiştir. Bu toplantıların memleket sosyal hayatında yaptığı güzel tasirleri göz önünde bulunduran yönetim kurulu işbu toplantıların mevsime uygun bir şekle sokulması hususunda tedbirler alınacağını ümit ederiz.

§ Hava kurumu bayanlar derneği Sinop bayanlarının bu memleket işine yardımlarını temin etmek kaygusile evimiz salonunda bir toplantı tertip etmiştir. Evimiz bandosu da bu memleket işine iştirâk ettirilmiştir.

§ Baytar müdürü Asım Ergün tarafından evimiz salonunda (Hayvanlardan insanlara geçen hastahklar) mevzulu bir konferans verilmiş, gençlerden mürekkep bir samim kitlesi bu şayan is'ifade konferansı alâka ile takip etmiş ve evimiz bandosu tarafından muntahap parçalar çalınmıştır.

§ Evimiz bandosu için 937 bütçesinde kâfi miktarda öğretmen tahsisatı konulmuş olduğundan B. Hüseyin öğretmenliğe atanarak şehrimize gelmiş ve vazifesine başlamıştır.

Bando talebesinin istifadelerini düşünen yönetim kurulumuzun bu

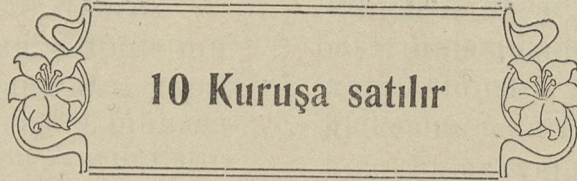
isabetli hareketinin memlekete faydası olacağından emin bulunmakla beraber bu kıymetli çalışmalara gençlerimizin lüzumu olan ehemmiyeti vermelerini bu güzel fırsatlardan faydalanmalarını tavsiye ederiz.

§ Yönetim kurulumuz Halkevi salonunun yaz mevsimindeki müsaadesizliğini göz önüne alarak şehir parkındaki Belediyeye ait gazino binasının (yazlık okuma salonu) şeklinde kullanılmasını karar altına almış ve bu işin başarılmaması içinde Belediyenin muvafakatını almıştır. Halkın okuma işlerine alâkasını çekmek ve bu cihetten halka kolaylıklar yaparak fikrî terbiyesini yükseltmek bakımını güden bu kararın başarılmamasını candan arzu ederiz.

§ Evimiz 1937 bütçesi İlyönkuru-lea 7440 lira olarak onaylanmıştır. Bütçede en mühim tahsisat İspor şubesine ayrılmıştır ki bununla memleket isporuna gereken işler görülecek ve bilhassa deniz isporlarına ehemmiyet verilecektir. Bütçemiz aşağıda görüldüğü gibi düzenlenmiştir.

Gelir kısmı	Lira
C. H. Partisinden yardım	3960
Çeşitli gelir	3480
Masraf	
1 inci fasıl muaşat	480
2 nci fasıl daimi sıypalar	740
3 üncü kısım	
Dil, edebiyat şubesi	« 250
Ar şubesi	« 870
Gösterit şubesi	« 150
İspor şubesi	« 1000
Sosyal yardım şubesi	« 3200
Kurslar şubesi	« 130
Kitap saray şubesi	« 120
Köycüler	« 300
Müze, sergi	« 110

Derginin yazı şartları :

Dergiye gönderilecek yazılar kâğıdın yalnız bir tarafına daktilo ile yazılarak altına el yazısı ile imza ve açık adres konulmalıdır.

Gönderilen her yazının dergiye derci mecburi değildir.

Dergiye derc edilmeyen yazılar geri gönderilmez.

Dergiye ait yazı ve müracaatlar Sinop Halkevi İdare heyetine yapılmalıdır.

Derginin Yıllığı (100) kuruştur